

การมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัล^{*}

POLITICAL PARTICIPATION IN THE DIGITAL AGE

พระมหาธณวัฒน์ ปริยัติเมธี, พระครูพิศาลพัฒนานุกิจ (สุจินต์ นันทมัส)

Phramaha Thanawat Pariyatmethi, Phrakhru Pisanpatthananutit (Sujin Nantamas)

วัดศรีบุญเรือง

Wat Si Bunruang

Corresponding Author E-mail: Thanawat25252538@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งเน้นการศึกษาและวิเคราะห์บทบาทของเทคโนโลยีดิจิทัลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคปัจจุบัน โดยเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ การเข้าถึงข้อมูลทางการเมือง การแสดงความคิดเห็น และการตัดสินใจร่วมในประเด็นทางการเมืองเป็นไปอย่างรวดเร็วและกว้างขวางมากขึ้น สื่อสังคมออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก และ ทวิตเตอร์ เป็นช่องทางสำคัญที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง เช่น การใช้แฮชแท็กเพื่อเคลื่อนไหวทางสังคม หรือการลงชื่อในคำร้องออนไลน์ และเทคโนโลยีดิจิทัลยังสนับสนุนความโปร่งใสและความรับผิดชอบของภาครัฐ โดยประชาชนสามารถตรวจสอบและวิพากษ์วิจารณ์การดำเนินงานของรัฐบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้แพลตฟอร์มดิจิทัลยังเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรงในการกำหนดนโยบายผ่านการสำรวจความคิดเห็นออนไลน์และการประชุมเสมือนจริง อย่างไรก็ตาม ความเปลี่ยนแปลงนี้มาพร้อมกับความท้าทาย เช่น การแพร่กระจายของข้อมูลบิดเบือน ที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของประชาชน ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยี และข้อจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นในบางพื้นที่ เพื่อแก้ไขปัญหาเหล่านี้ บทความแนะนำการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลที่ครอบคลุม และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสามารถส่งเสริมประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากมีการจัดการความท้าทายอย่างเหมาะสม การพัฒนากลยุทธ์ที่ยั่งยืนจะช่วยให้กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลสามารถสนับสนุนการพัฒนาสังคมประชาธิปไตยที่โปร่งใสและเป็นธรรมในระยะยาว

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมทางการเมือง; ยุคดิจิทัล; เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

^{*}Received November 24, 2024; Revised December 13, 2024; Accepted January 10, 2025

Abstract

This article focuses on studying and analyzing the role of digital technology in political participation in the modern era. Information and Communication Technology has significantly transformed the way citizens engage in politics. Access to political information, expressing opinions, and participating in decision-making processes have become faster and more extensive. Social media platforms such as Facebook, and Twitter have become key channels enabling citizens to engage in political processes, such as using hashtags for social movements or signing online petitions. Digital technology also supports transparency and accountability in public administration. Citizens can effectively monitor and critique government activities. Moreover, digital platforms allow citizens to directly participate in policymaking through online surveys and virtual meetings. However, these advancements come with challenges. The spread of misinformation undermines public trust, while disparities in access to technology limit participation among different population groups. Additionally, restrictions on freedom of expression in certain areas pose significant obstacles. To address these issues, the article suggests promoting media and information literacy, developing inclusive digital infrastructure, and creating an environment that fosters constructive political discourse. In conclusion, the article highlights that digital technology can effectively enhance democracy and citizen engagement, provided that these challenges are adequately managed. Developing sustainable strategies will enable digital political participation to support the evolution of a transparent and equitable democratic society in the long term.

Keywords: Political Participation; Digital Age; Information and Communication Technology

บทนำ

ในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) มีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของมนุษย์ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนก็ได้รับผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมือง การแสดงความคิดเห็น และการมี

ส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจทางการเมืองกลายเป็นเรื่องที่ทำได้ง่ายและรวดเร็วผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลต่าง ๆ สื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook, Twitter และ YouTube ได้กลายเป็นช่องทางสำคัญที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการอภิปรายและเคลื่อนไหวทางการเมือง การใช้แฮชแท็กในการระดมความคิดเห็นหรือการลงชื่อในคำร้องออนไลน์เป็นตัวอย่างของการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เกิดขึ้นในยุคดิจิทัล (สมคิด พุ่มทุเรียน และ ประเวศน์ มหารัตน์สกุล, 2565)

อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงนี้มาพร้อมกับความท้าทายที่ต้องเผชิญ การแพร่กระจายของข้อมูลบิดเบือน (Fake News) ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชน ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยีระหว่างกลุ่มประชากรต่าง ๆ อาจจำกัดการมีส่วนร่วมของบางกลุ่ม นอกจากนี้ การจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นในบางพื้นที่ยังเป็นอุปสรรคสำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไข (พณนิดา อุปหนอง และคณะ, 2565)

เพื่อให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลเกิดขึ้นอย่างยั่งยืน จำเป็นต้องมีการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อและข้อมูล การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลที่ครอบคลุม และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ การศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัล จึงมีความสำคัญในการวิเคราะห์บทบาทของเทคโนโลยีดิจิทัลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง รวมถึงความท้าทายและแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน เพื่อสนับสนุนการพัฒนาสังคมประชาธิปไตยที่โปร่งใสและเป็นธรรมในอนาคต

ความสำคัญและความเปลี่ยนแปลงของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัล

ในยุคดิจิทัล การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนได้รับการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูล แสดงความเห็น และมีบทบาทในการตัดสินใจทางการเมืองมากขึ้น สื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook, Twitter และ YouTube กลายเป็นช่องทางสำคัญในการสื่อสารและระดมความคิดเห็น เนื่องจากเทคโนโลยีดิจิทัลทำให้ประชาชนมีโอกาสเข้าถึงข้อมูล แสดงความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจทางการเมืองได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว ทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่จำกัดอยู่เพียงการเลือกตั้งหรือการชุมนุมทางกายภาพอีกต่อไป

ความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัล

หนึ่งในความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัล คือ การช่วยเพิ่มการเข้าถึงข้อมูลและเสริมสร้างความโปร่งใส เทคโนโลยีดิจิทัล โดยเฉพาะอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์ ช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงานของรัฐบาล นโยบายต่าง ๆ และกิจกรรมของนักการเมืองได้อย่างรวดเร็วและครอบคลุมแพลตฟอร์มเหล่านี้ยังทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจของผู้มีอำนาจ โดยประชาชนสามารถใช้ข้อมูลที่รับมาตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล และแสดงความคิดเห็นต่อความเหมาะสมของนโยบายหรือการตัดสินใจทางการเมืองได้อย่างทันที ความโปร่งใสที่เพิ่มขึ้นนี้ส่งเสริมความไว้วางใจในระบบการปกครอง และช่วยลดปัญหาการคอร์รัปชันหรือการใช้อำนาจในทางที่ผิด (สมคิด พุ่มพุ่มเรียน และประเวศน์ มหารัตน์สกุล, 2565)

การสื่อสารและการระดมความคิดเห็น จึงเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและระดมความคิดในประเด็นต่าง ๆ ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น Facebook Twitter หรือฟอรัมสนทนา การอภิปรายในรูปแบบนี้ช่วยสร้างความตระหนักรู้ในประเด็นสาธารณะและทำให้การแสดงความคิดเห็นทางการเมืองเป็นเรื่องที่ทุกคนเข้าถึงได้ การระดมความคิดเห็นผ่านช่องทางดิจิทัลยังช่วยให้ประชาชนสามารถเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาคำคัญได้อย่างสร้างสรรค์ และเปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมของกลุ่มที่เคยถูกละเลย เช่น เยาวชนหรือกลุ่มชนชายขอบ (พัฒน์ดา อุพหนอง และคณะ, 2565) และอีกหนึ่งบทบาทสำคัญของเทคโนโลยีดิจิทัล คือ การเป็นเครื่องมือในการประสานงานและสนับสนุนการเคลื่อนไหวทางสังคม การจัดตั้งและประสานงานผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลช่วยลดข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ ทำให้การรวมตัวและการระดมพลของประชาชนเป็นไปได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือการใช้อแฮชแท็กในการเคลื่อนไหวทางการเมือง เช่น #MeToo หรือ #BlackLivesMatter ซึ่งทำให้ประเด็นทางสังคมได้รับความสนใจในวงกว้างและส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายในระดับประเทศและระดับโลก การเคลื่อนไหวเหล่านี้ยังแสดงให้เห็นถึงพลังของประชาชนในการกดดันรัฐบาลหรือองค์กรต่าง ๆ ให้มีการปรับปรุงการบริหารงานเพื่อประโยชน์ของสังคม (จารุกิตติ์ อธิราชพงศ์, 2562)

ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัล

การเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลส่งผลต่อรูปแบบและกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอย่างชัดเจน ซึ่งมาจากการมีส่วนร่วมในรูปแบบดั้งเดิม เช่น การลงคะแนนเสียงในวันเลือกตั้งหรือการเข้าร่วมการประชุม ประชาชนในปัจจุบันมีช่องทางใหม่ที่ช่วยให้การแสดงออกทางการเมืองเข้าถึงได้ง่ายขึ้นและไม่ถูกจำกัดด้วยเวลาและ

สถานที่ เพราะการพัฒนาของเทคโนโลยีดิจิทัลได้พลิกโฉมรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างสิ้นเชิง ในอดีต การแสดงออกทางการเมืองส่วนใหญ่มักจำกัดอยู่ในกรอบการกระทำที่จับต้องได้ เช่น การลงคะแนนเสียง การร่วมประชุมในชุมชน หรือการชุมนุมประท้วง แต่ในปัจจุบัน ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมผ่านช่องทางออนไลน์ได้หลากหลาย เช่น การแสดงความคิดเห็นในแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย การลงชื่อในคำร้องออนไลน์ หรือการเข้าร่วมกลุ่มสนทนาและแคมเปญทางการเมืองบนโลกดิจิทัล สิ่งเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยลดอุปสรรคในการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง แต่ยังขยายขอบเขตให้ประชาชนทุกคนสามารถมีเสียงในประเด็นสำคัญได้มากขึ้น (พนิดา อุพหนอง และคณะ, 2565)

อย่างไรก็ตาม ความเปลี่ยนแปลงนี้มาพร้อมกับความท้าทายที่สำคัญ เช่น การเพิ่มขึ้นของข้อมูลบิดเบือน (Fake News) เทคโนโลยีที่เอื้อต่อการกระจายข้อมูลอย่างรวดเร็วกลับกลายเป็นดาบสองคม เมื่อผู้ไม่ประสงค์ดีสามารถเผยแพร่ข้อมูลที่ผิดพลาตหรือจงใจบิดเบือนข้อเท็จจริงเพื่อลวงประชาชน ขวาลวงเหล่านี้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อความเชื่อมั่นของประชาชนและการตัดสินใจทางการเมือง ทั้งในเรื่องของการเลือกตั้ง การสนับสนุนนโยบาย หรือการเคลื่อนไหวทางสังคม การแก้ไขปัญหานี้จำเป็นต้องอาศัยการพัฒนาความรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) และการตรวจสอบข้อมูลอย่างรอบคอบก่อนเชื่อหรือเผยแพร่ (สุภิญญา กลางณรงค์ และณภัทร เรืองนภากุล, 2564) แม้เทคโนโลยีดิจิทัลจะช่วยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น แต่ยังคงมีปัญหาคความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยีระหว่างกลุ่มประชากร ความแตกต่างในด้านรายได้ การศึกษา และพื้นที่การอยู่อาศัย (เช่น ชนบทกับเมือง) ยังคงเป็นปัจจัยสำคัญที่จำกัดการเข้าถึงเทคโนโลยีของบางกลุ่ม ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมในการใช้โอกาสที่เทคโนโลยีดิจิทัลมีให้ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับประชาชนโดยรวม (ศุภณัฐ เพิ่มพูนวิวัฒน์ และคณะ, 2564)

สรุปได้ว่า การเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลได้สร้างโอกาสและความท้าทายใหม่ ๆ ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมแบบใหม่ช่วยลดข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ แต่ในขณะเดียวกัน ปัญหาข้อมูลบิดเบือนและความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงเทคโนโลยีก็เป็นอุปสรรคที่ต้องจัดการ การพัฒนาความรู้เท่าทันสื่อ การออกแบบนโยบายที่ลดความเหลื่อมล้ำ และการสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์จึงเป็นสิ่งสำคัญในการสนับสนุนประชาธิปไตยที่ยั่งยืนในยุคดิจิทัล

บทบาทของเทคโนโลยีดิจิทัลในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ในยุคดิจิทัล เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน จากการมีส่วนร่วมแบบดั้งเดิม เช่น การลงคะแนนเสียงหรือการชุมนุม ปัจจุบันประชาชนสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองได้อย่างหลากหลาย เช่น

1. การเข้าถึงข้อมูลและความโปร่งใส เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลทางการเมืองได้อย่างรวดเร็วและหลากหลาย ทำให้สามารถตรวจสอบและติดตามการทำงานของรัฐบาลและนักการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเผยแพร่ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ของหน่วยงานรัฐและสื่อสังคมออนไลน์ทำให้ข้อมูลเปิดเผยต่อสาธารณะมากขึ้น ส่งเสริมความโปร่งใสและความรับผิดชอบของผู้มีอำนาจ (สมคิด พุ่มทุเรียน และประเวศน์ มหารัตน์สกุล, 2565)

2. การสื่อสารและการระดมความคิดเห็น สื่อสังคมออนไลน์เป็นแพลตฟอร์มที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการระดมความคิด ทำให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการอภิปรายและเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ การสร้างกลุ่มสนทนาออนไลน์หรือการใช้แฮชแท็กในการระดมความคิดเห็นช่วยให้การสื่อสารทางการเมืองเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ (พัฒน์ดา อุพหนอง และคณะ, 2565)

3. การเคลื่อนไหวทางสังคม การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลทำให้การจัดตั้งและประสานงานการเคลื่อนไหวทางสังคมเป็นไปได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ตัวอย่างเช่น การใช้แฮชแท็กในการระดมพลหรือการจัดกิจกรรมออนไลน์ ทำให้การเคลื่อนไหวทางการเมืองสามารถเข้าถึงประชาชนได้กว้างขวางและสร้างแรงกดดันต่อผู้มีอำนาจได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กิตตินันท์ วงษ์สุวรรณ และคณะ, 2566)

4. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมือง เทคโนโลยีดิจิทัลเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมืองมากขึ้น ผ่านการลงชื่อในคำร้องออนไลน์ การร่วมลงคะแนนเสียงในโพลออนไลน์ หรือการเข้าร่วมการประชุมเสมือนจริง ทำให้เสียงของประชาชนถูกนำมาพิจารณาในการกำหนดนโยบายและการตัดสินใจของรัฐบาล (อวยพร สุธาทองไทย, 2560)

5. การศึกษาและการสร้างความตระหนักรู้ เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยในการเผยแพร่ข้อมูลและความรู้ทางการเมือง ทำให้ประชาชนมีความตระหนักรู้และเข้าใจในประเด็นทางการเมืองมากขึ้น การเข้าถึงข้อมูลที่ถูกต้องและหลากหลายช่วยเสริมสร้างความรู้และความเข้าใจในระบบการเมือง ส่งเสริมการมีส่วนร่วมที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการมีส่วนร่วมทางการเมืองยังมีความท้าทาย เช่น การ

แพร่กระจายของข้อมูลบิดเบือน (Fake News) ความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงเทคโนโลยี และการเฝ้าระวังของรัฐที่อาจจำกัดเสรีภาพในการแสดงออก ดังนั้น การส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์จึงเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างสังคมประชาธิปไตยที่ยั่งยืนในยุคดิจิทัล

สรุปได้ว่า เทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยช่วยเพิ่มการเข้าถึงข้อมูลและความโปร่งใส กระตุ้นการสื่อสารและระดมความคิดเห็น สนับสนุนการเคลื่อนไหวทางสังคม และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมือง นอกจากนี้ ยังส่งเสริมการศึกษาและความตระหนักรู้ทางการเมือง อย่างไรก็ตาม ความท้าทาย เช่น ข้อมูลบิดเบือน ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยี และข้อจำกัดด้านเสรีภาพ ต้องได้รับการแก้ไขผ่านการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อสร้างประชาธิปไตยที่ยั่งยืนในยุคดิจิทัล

ความท้าทายและกรณีศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัล

ในยุคดิจิทัล การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนได้รับการส่งเสริมผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงนี้มาพร้อมกับความท้าทายที่ต้องเผชิญ โดยมีความท้าทายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลมีหลายอย่าง อาทิเช่น การแพร่กระจายของข้อมูลบิดเบือน (Fake News) เทคโนโลยีดิจิทัลเอื้อต่อการเผยแพร่ข้อมูลอย่างรวดเร็ว แต่ก็ทำให้ข้อมูลที่ไม่ถูกต้องหรือบิดเบือนแพร่กระจายได้ง่าย ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชนและการตัดสินใจทางการเมือง การรับมือกับปัญหานี้จำเป็นต้องส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อและการตรวจสอบข้อมูลก่อนเชื่อหรือแชร์ ความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงเทคโนโลยี แม้เทคโนโลยีดิจิทัลจะเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น แต่ยังคงมีความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยีระหว่างกลุ่มประชากรต่าง ๆ เช่น ความแตกต่างระหว่างคนเมืองกับชนบท หรือระหว่างกลุ่มอายุ ซึ่งอาจจำกัดการมีส่วนร่วมของบางกลุ่ม (วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง, 2561) และการเฝ้าระวังและการจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เพราะในบางประเทศมีการเฝ้าระวังและจำกัดการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองบนแพลตฟอร์มดิจิทัล ทำให้ประชาชนไม่กล้าแสดงความคิดเห็นหรือมีส่วนร่วมในการอภิปรายทางการเมือง การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการแสดงความคิดเห็นอย่างเสรีและปลอดภัยจึงเป็นสิ่งสำคัญ

สังเกตได้ว่า การใช้สื่อสังคมออนไลน์ของประเทศไทยในการณรงค์เลือกตั้งปี พ.ศ. 2562 พรรคการเมืองต่าง ๆ มีการใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างแพร่หลายในการรณรงค์หาเสียง พรรคการเมืองและผู้สมัครใช้แพลตฟอร์มเช่น Facebook Twitter และ YouTube เพื่อสื่อสารกับผู้สนับสนุนและประชาชนทั่วไป ทำให้การสื่อสารทางการเมืองเข้าถึง

กลุ่มเป้าหมายได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ (สมคิด พุ่มพุเรียน และประเวศน์ มหารัตน์สกุล, 2565) ซึ่งการมีส่วนร่วมในปัจจุบันมรการใช้แฮชแท็กบนสื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือสำคัญในการระดมความคิดเห็นและสร้างความตระหนักรู้ในประเด็นทางการเมือง ตัวอย่างเช่น การใช้แฮชแท็ก #Saveบางกอลอย เพื่อสนับสนุนชาวบ้านบางกอลอยในการเรียกร้องสิทธิที่ดินและการอยู่อาศัย ทำให้ประเด็นนี้ได้รับความสนใจจากสาธารณะและสื่อมวลชน และอีกหนึ่งสิ่งที่สำคัญก็คือ การลงชื่อในคำร้องออนไลน์แพลตฟอร์ม เช่น Change.org ที่ถูกใช้ในการรวบรวมรายชื่อผู้สนับสนุนในประเด็นต่าง ๆ เช่น การเรียกร้องให้มีการแก้ไขกฎหมายหรือการยุติโครงการที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การลงชื่อในคำร้องออนไลน์เป็นวิธีที่ประชาชนสามารถแสดงความเห็นและกดดันผู้มีอำนาจให้พิจารณาประเด็นที่สำคัญ จึงทำให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลนำมาซึ่งโอกาสและความท้าทายที่ต้องเผชิญ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพและการรับมือกับความท้าทายที่เกิดขึ้นจะช่วยเสริมสร้างประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการทางการเมืองได้อย่างยั่งยืน

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลได้รับการส่งเสริมผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น สื่อสังคมออนไลน์และแพลตฟอร์มคำร้องออนไลน์ ซึ่งช่วยให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูล แสดงความเห็น และมีส่วนร่วมในประเด็นต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตาม ความท้าทายสำคัญ ได้แก่ การแพร่กระจายของข้อมูลบิดเบือน ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยี และการจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การรับมือกับปัญหาเหล่านี้จำเป็นต้องส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ ลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยเพื่อการแสดงความเห็น การใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพจะช่วยสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เข้มแข็งและยั่งยืนในสังคมประชาธิปไตย

แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลอย่างยั่งยืน

ในยุคดิจิทัล การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนได้รับการส่งเสริมผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การมีส่วนร่วมนี้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน จำเป็นต้องมีแนวทางที่ครอบคลุมและตอบสนองต่อความท้าทายที่เกิดขึ้น โดยผู้เขียนได้ศึกษาและวิเคราะห์ตามประเด็นต่อไปนี้

1. การส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อและข้อมูล (Media and Information Literacy) การแพร่กระจายของข้อมูลบิดเบือน ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญในยุคดิจิทัล ดังนั้น การส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อและข้อมูลจะช่วยให้ประชาชนสามารถประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลได้ด้วยการจัดอบรมหรือจัดหลักสูตรเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อในสถานศึกษาและชุมชน (สุภิญญา กลางณรงค์ และณภัทร เรืองนภากุล, 2564) ที่จะช่วยเสริมสร้างความสามารถใน

การวิเคราะห์และประเมินข้อมูลก่อนที่จะแชร์ข้อมูลข่าวสารลงสื่อออนไลน์

2. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลที่เข้าถึงได้ (Accessible Digital Infrastructure) เพราะปัญหาความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงเทคโนโลยี เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล เช่น การขยายเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงไปยังพื้นที่ชนบท และการจัดหาอุปกรณ์เทคโนโลยีที่มีราคาย่อมเยา จะช่วยลดช่องว่างในการเข้าถึงและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกกลุ่ม

3. การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี (Enabling Environment for Free Expression) การสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและเปิดกว้างสำหรับการแสดงความคิดเห็นจะส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและปกป้องสิทธิของประชาชนในการแสดงออกทางการเมืองบนแพลตฟอร์มดิจิทัล

4. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลของภาครัฐ (E-Government Platforms) การพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลของภาครัฐที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกำหนดนโยบายจะช่วยเสริมสร้างความโปร่งใสและความรับผิดชอบ การจัดทำระบบรับฟังความคิดเห็นออนไลน์ การเปิดเผยข้อมูลสาธารณะ และการจัดทำโพลหรือสำรวจความคิดเห็นผ่านช่องทางดิจิทัลจะทำให้ประชาชนรู้สึกมีส่วนร่วมและมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2565)

5. การส่งเสริมการศึกษาและการสร้างความตระหนักรู้ทางการเมือง (Political Education and Awareness) การให้ความรู้ทางการเมืองผ่านช่องทางดิจิทัล เช่น การจัดทำสื่อการเรียนรู้ออนไลน์ การจัดสัมมนาเสมือนจริง และการเผยแพร่ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับระบบการเมืองและสิทธิของประชาชน จะช่วยเสริมสร้างความตระหนักรู้และความเข้าใจในประเด็นทางการเมือง การมีความรู้ที่ถูกต้องจะทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพมากขึ้น (กลุ่มงานผลิตเอกสาร สำนักประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2559) การดำเนินการตามแนวทางเหล่านี้ จะช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลอย่างยั่งยืน

สรุปได้ว่า การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลอย่างยั่งยืนต้องดำเนินการผ่าน 5 แนวทางหลัก ได้แก่ การส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อเพื่อลดผลกระทบของข้อมูลบิดเบือน การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลให้เข้าถึงได้เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี การพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลของภาครัฐเพื่อเพิ่มความโปร่งใส และการส่งเสริมการศึกษาและความตระหนักรู้ทางการเมือง แนวทางเหล่านี้จะช่วยเสริมสร้างประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนในอนาคต

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัล ผู้เขียนพบว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัล สามารถเชื่อมโยงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) กับการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนได้ ด้วยการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น สื่อสังคมออนไลน์ แพลตฟอร์มคำร้องออนไลน์ และเครื่องมือดิจิทัลอื่น ๆ ที่ส่งเสริมบทบาทประชาชนในการตัดสินใจทางการเมือง โดยผู้เขียนได้องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษา โดยเสนอข้อวิเคราะห์เกี่ยวกับจุดเด่น จุดด้อย ทิศทาง และแนวโน้มในอนาคตของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัล ดังนี้

จุดเด่น จุดด้อย ทิศทาง และแนวโน้มในอนาคต ของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัล

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

จากภาพที่ 1 อธิบายได้ ดังนี้

ด้านจุดเด่น เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านการเข้าถึงข้อมูลที่รวดเร็วและโปร่งใส เช่น การใช้สื่อสังคมออนไลน์ช่วยกระตุ้นการแสดงความคิดเห็นและการเคลื่อนไหวทางการเมือง ทำให้ประชาชนสามารถวิพากษ์วิจารณ์และตรวจสอบการดำเนินงานของรัฐบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงเปิดโอกาสให้มีการตัดสินใจร่วมในประเด็นสำคัญผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์

ด้านจุดด้อย อย่างไรก็ตาม การแพร่กระจายของข้อมูลบิดเบือน (Fake News) ส่งผลต่อความเชื่อมั่นและความน่าเชื่อถือของข้อมูลทางการเมือง นอกจากนี้ ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยีและข้อจำกัดด้านเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นในบางพื้นที่ ยังคงเป็นอุปสรรคที่สำคัญ

ด้านแนวโน้มในอนาคต แนวโน้มในอนาคต การมีส่วนร่วมทางการเมืองจะพึ่งพาแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ออกแบบมาเพื่อเพิ่มความโปร่งใสและความรับผิดชอบ การพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อในหมู่ประชาชนจะมีบทบาทสำคัญในการรับมือกับข่าวลวง และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลให้ครอบคลุมมากขึ้นจะช่วยลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยี

โดยภาพรวมแล้วการสร้างแรงจูงใจและโอกาสในการเข้ามามีส่วนร่วมถือเป็นสิ่งจำเป็น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การให้บริการอินเทอร์เน็ตในราคาที่เข้าถึงได้ และการจัดหาอุปกรณ์เทคโนโลยีในราคาย่อมเยา เป็นวิธีการสำคัญที่ช่วยลดช่องว่างในการเข้าถึงเทคโนโลยี นอกจากนี้ การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้งานเทคโนโลยีและการรู้เท่าทันสื่อ จะช่วยสร้างความมั่นใจและความตระหนักรู้ให้กับประชาชน ดังนั้น การส่งเสริมการมีส่วนร่วมยังสามารถทำได้โดยการออกแบบแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ใช้งานง่าย สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มที่ยังไม่คุ้นเคยกับเทคโนโลยี เช่น การใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายหรือการออกแบบอินเทอร์เฟซที่เป็นมิตรกับผู้ใช้ การสนับสนุนโดยชุมชนหรือกลุ่มอาสาสมัครในพื้นที่จะช่วยให้การปรับตัวเข้าสู่ยุคดิจิทัลของประชาชนกลุ่มนี้เป็นไปอย่างราบรื่น

สรุป

การศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัล แสดงให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของเทคโนโลยีดิจิทัลในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยเทคโนโลยีช่วยเพิ่มการเข้าถึงข้อมูล สร้างช่องทางให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น และมีบทบาทในกิจกรรมทางการเมือง เช่น การใช้แฮชแท็กในการเคลื่อนไหวทางสังคม หรือการลงชื่อในคำร้องออนไลน์ อีกทั้งยังส่งเสริมความโปร่งใสผ่านข้อมูลที่เปิดเผยและการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล อย่างไรก็ตาม ความท้าทายยังคงมีอยู่ เช่น การแพร่กระจายข้อมูลบิดเบือน ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยี และข้อจำกัดด้านเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เพื่อให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลยั่งยืน บทความแนะนำให้ส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ ข บทความนี้จึงเป็นแนวทางสำคัญในการส่งเสริมประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมของประชาชนในยุคดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2565). *แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย พ.ศ. 2566-2570*. สืบค้น 22 พฤศจิกายน 2567, จาก <https://shorturl.asia/xoe3g>
- กลุ่มงานผลิตเอกสาร สำนักประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2559). *การเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- กิตตินันท์ วงษ์สุวรรณ และคณะ. (2566). อิทธิพลการสื่อสารทางการเมืองยุคดิจิทัลกับการเคลื่อนไหวทางสังคม. *วารสารปัญญา*, 30(3), 158-171.
- จารุกิตติ์ อีรตาทพงศ์. (2562). ‘Digital Politics’ การเมืองใหม่ในโลกดิจิทัล กับ จันจิรา สมบัติพูนศิริ. สืบค้น 22 พฤศจิกายน 2567, จาก <https://shorturl.asia/oGzCH>
- พัฒน์ดา อุปหนอง และคณะ. (2565). พลเมืองดิจิทัลกับมิติด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองและสังคม. *วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 13(2), 173-188.
- วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง. (2561). *ความท้าทายแห่งศตวรรษที่ 21 ของพลเมืองดิจิทัล*. สืบค้น 22 พฤศจิกายน 2567, จาก <https://shorturl.asia/KO4oN>
- ศุภณัฐ เพิ่มพูนวิวัฒน์ และคณะ. (2564). *ความเป็นพลเมือง : บทสำรวจสถานะความเป็นพลเมืองกับการรู้ดิจิทัล* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- สมคิด พุ่มทุเรียน และประเวศน์ มหารัตน์สกุล. (2565). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมืองไทยในยุคดิจิทัล. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 10(5), 2298-2312.
- สุภิญญา กลางณรงค์ และณภัทร เรืองนากุล. (2564). *ความเป็นพลเมืองยุคดิจิทัลกับการรับมือด้านมิติออนไลน์ในวิถีปรกติใหม่*. สืบค้น 22 พฤศจิกายน 2567, จาก <https://shorturl.asia/Yb8l3>
- อวยพร สุธาทองไทย. (2560). *Digital Democracy: เทคโนโลยีดิจิทัลกับการกระจายอำนาจสู่ภาคประชาชน*. สืบค้น 22 พฤศจิกายน 2567, จาก <https://shorturl.asia/WFZMr>